

A) VIAȚA ȘI ÎNVĂȚĂȚURA

! DIOXIG LAERT., VIII, 84.

Philolaos din Crotona, pythagoreician. Într-o scrisoare, Platon îi cere lui Dion¹ să cumpere de la el cărțile pythagoreice <...>².

[85] Doctrina lui consideră că toate se întâmplă cu necesitate și prin armonie³ și cel dintâi a susținut că Pământul se mișcă pe orbita unui cerc⁴, iar după alți autori Hiketas din Syracusa⁵ «deține aceeași prioritate». De fapt, a scris o singură carte. Spune un istoric ucrainean, potrivit rețorilor consemnate de Hermippos⁶, că filosoful Platon, atunci când ajunsesse la Dionysios, ar fi cumpărat-o de la rețele lui Philolaos pentru suma de patruzeci de mine alexandrine de argint și ar fi copiat de acolo cele transpuse în dialogul *Timaios*⁷. După cum zice alții, ar fi primit scrierile drept răsplătă⁸, deoarece obținuse de la Dionysios să elibereze din închisoare cu înăuntru dintre discipolii lui Philolaos.

În lucrarea intitulată *Democritus*, Demetrius⁹ afirmă că «filosoful nostru» ar fi publicat cel dintâi «cărți de învățătură pythagoreică» și le-ar fi pus titlul *Despre natura*¹⁰. Începutul lor era urmatorul: «Natura în cosmos armonice se combină... și «la fel» ... tot ce se cuprinde-ntr-însul» [cf. B I, p. 26].

! a. FLATON, *Phaidon*, 61 E [Cebes către Socrate]

— De fapt, pe ce temei se spune, o, Socrate, ca nu este legitim¹¹ să-ți pui capăt zilelor tu, singur? În adevăr, ceea ce mă nădărnă în chiar acum am auzit eu și de la Philolaos, când viețuia pe la noi [i.e. la Teba]¹² și de la alți câțiva... [cf. B 15].

! b. SCHÖL., *ad legem*.) *Hucius*

Acest Philolaos era un pythagoreu care fugise din Italia din cauza incendiului aprins de Kylon¹³, scăpând cu viață

deoarece fusese îndepărtat din sala de ascultare a comunității, ca unul ce nu câștigase încă deprinderi filosofice. Învățătură el n' a primită prin erigine, așa cum era datina între pythagorei¹⁵. Veni deci la Theba, pentru a face prioz la tior măștil învățătorului său Lysis¹⁶, care fusese îngrozit urela. Căci Hipparchos [de fapt, Archippus - cf. cap. 46 DK] și Philolaos, doar ei singuri au scăpat cu viață din acea nenorocire, penzându-măi sus.

2. DIOG. LAËRTI, IX, 33.

[Despre afinitățile lui Democrit cu doctrina pythagoreică, mai ales săr raponul formației săe filosofice].

Criankos din Rhegum¹⁷, un contemporan de al său, spune că a fost instruit îndeobște de unul dintre pythagoreici. Anaxagoras din Cuzic, pe de altă parte, zice că avea relații de prietenie cu Philolaos¹⁸.

3. CULERO, *De oratore*, III, 34, 139.

Cine oare l-a ghidat pe Dion din Syracusa <înzeștrându-l> cu tot felul de învățături? Nu a făcut aceasta Platon?¹⁹ <...> Oare l-a format prin altfel de arte Lysis²⁰, acul pythagoreic, pe thebanul Epaminondas, care nu știe dacă n-a fost cunoscut cel mai ales bărbat din toată Grecia? <...> Sau Philolaos pe Archytas din Tarent?

4. DIOG. LAËRTI, VIII, 46.

Cei din urma pythagorei, pe care i-a cunoscut și Aristoxenos [le. 19 Wehrli] în vremea lui, au fost Xenophilos din Chalchidica Trazei, Phantor din Phlius, Echekrates, Diokles și Polymnastos, cu toții din Pălius. Erau elevii lui Philolaos și ai lui Eurylos - ambii tarentini [cf. JAMBL., *V.P.*, 250-251].

4 a. PLUTARCU, *De genio Socrate*, IX, p. 563 A.

După ce cămuirile orașilor pythagoreice²⁰ de prin diferitele cetăți căzuseră, subrezite din pricina zavisticii²¹.

cețaii partalei kyloniene²², înpresurând o lucrinșă din Metapont, unde și mai șmeau aluzarea unui pythagorici. puseșeră toc acelei case și pe toși lucrăltă în dăduță pierzaniei, în afara dooz de Philolaos și de Lysis, care mai erau încă tineri pe atunci²³, astfel încât, datorită agerim lor și forței fizice, izbutiseră să scape de pârjolirea vapălor. Philolaos, fugind apoi de acolo în Lucania, și-a găsit salvarea în preajma celorlalți prieteni, care strângeau rândușile din nou și, devenind mai tari, repartau biruință asupra kyloniienilor.

Potrivit aprecierilor din Diels-Kranz, se reproduc și aici, în conținut, întâmplări din Italia de laetună fieră-romanesă, așa cum le povestește Lucilius în *V.P.* 250-251 și 266 (s. de *examine. magna*).

5. DEŢUG. LAËRI, III. 6.

[*Deſpre Platon*] Apoi, cum implizise douăzeci și opt de ani, unafoară relațaiilor lui Herakloros²⁴, se dușe la Megara, la Euclid, împreună cu alți discipoli ai lui Socrate. Și după o vreme plecă la Cyrana, unde se afla Teodoros matematicianul²⁵, iar de acolo, după un timp, merșe în Italia, la pythagorici Philolaos și Eurytos²⁶.

CICERO, *De republica*, I. 10. 16.

Cred că știi, Tubera²⁷, că Platon, după moartea lui Socrate, se îndreptă mai întâi spre Egipt, pentru a cunoaște învățăturile din acea țară, iar mai apoi merșe în Italia și în Sicilia, pentru adâncirea ultimelor doctrine²⁸ pe care le descoperise Pythagoras. Se mai relatează că a petrecut multă vreme în preajma lui Archytas din Tarent și a lui Timaeus din Locri²⁹ și a dobândit la un moment dat scrierile lui Philolaos. Așadar, întuicât numorele vestitului Pythagoras dăinuia pe acele meleaguri fără întrerapere, el se alătură pythagoreilor și pase căvără pentru acele studii.

6. VITRUVIUS, I, 1, 16.

Cei pe care natura i-a înzestrat cu destulă iscusință, cu păturidene și memorie, pentru a-și putea însuși temeritate geometria, astrologia, muzica și celelalte științe, depășesc pregătirea curată a lițetților și devin *nothemati* etc. >³¹.

Asemenea personalități se întâlnesc însă rar; precum au fost ulnișarii Aristali din Samos, Philolaos și Archytas din Tarent, Apollonios din Perga, Eudoxios din Kyrene, Arhimede și Sereptas din Syracuse³¹, care au lăsat posterității numeroase lucrări «mecanice» organice și gnozonice, ajungând la descoperiri felurite prin numere³² și prin legi naturale.

7. ATHEN., IV, 184 E.

Și dintre pythagorici mulți au cultivat aritmetica, precum Euphranon³³, Archytas, Philolaos și alții, nu puțin la număr.

SCRIERI ȘI APOFTEGME

V a. PLUTARCHI, *Quaestiones convivales*, VIII, 2, 1, p. 718 E.

Geometria, după P h i l o l a o s, este începutul și «metropola»³⁴ ... celorlalte (științe).

8. AULUS GELLIUS, *Noxile atticae*, III, 17, 4. Timon, satiristul acru³⁵, a scris o carte în care vorbește foarte mult de rău, intitulată *Silloi*³⁶. În această carte îl apostrofază în termeni defăimători pe filosoful Platon, fiindcă ar fi căutător cu un pic mai mult de învățatură pythagorică și ar fi sans de acolo materia prelucrată cu îndemănare în *Timaios*, acel frumos dialog³⁷. Iată și versurile [fr. 54 D.] lui Timon despre această împrejurare:

Chiar și tu, Platon, cuprins de râva învățării,
Dat-ai arginți somedenie pentru o carte-asa mea;
Partea mai bună tu scos ai de acolo ... *Timaiopoenii*³⁸.

DIOG LAERT. III, 9.

Unii, printre care se afla și Satyros [fr. 16, FHG III, 163], spun că Platon l-a pus pe Dion să-i cumpere în Sicilia *terre et arge* de învățatură pythagoreică de la Philolaos pentru o sută de mine.

EUSEBIOS. *Împotriva lui Hierocles* (380, § Kayser).

(Pythagoras nu a lăsat nici o scriere. Așadar nimeni nu poate susține că ar fi al său îndemnul potrivit căruia zeii îi se cuvine cinsire și trebuie să le simțim prezența, că-ar fi sau nu accesibili vederii noastre.)

Și acest lucru nu-l poate afirma nici Platon, cel vestit precuțindeni, ca unul ce s-a împărtășit mai mult din kantara filosofiei lui Pythagoras, nici Archytas, nici măcar Philolaos, cel care a încredințat scrisului căvătările înțelepte rostite de Pythagoras.

V. mai înainte: *Viața*, fr. 1 și capitolul *Pythagoras*, 6) Măturii ..., fr. 17 din IANBL., *Ep.* 191 și PHILODEM. *De pietate*, p. 66, 4 : 3 Ciamp. i. din *Filosofia ... până la Platon*, I, 2, p. 23. Cf. de asemenea cap. *Pythagoras*. A) *Viața și actele*, I, 1 (DIOG LAERT. VIII, 55), *ibid.*, p. 424-425: „Neatîdus spune că, până la Philolaos și Empedocles, toți pythagoricii erau adunați la discursii, dar, după ce Empedocles, prin posesul său, a transformat teoriile într-un bun cotatut, au înstatat o lege că aceștia nu mai puteau fi împărtășite nici unui por epic”.

ÎNVĂȚĂTURA

9. AET, I, 3, 10 (D. 28²: referitor la principii).

Philolaos pythagoreul ia ca principii *li m a t a* [ορια „marginea” sau „linia”, „mărginirea”] și *o e k i m i t a r e a*

[*apeiron*, „infinitul”, care poate fi „nemărginit”, în sensul „neînțelegerii” sau al „nedesăvârșitului”]³⁹.

PROCL., în *Tim.* I, 176, 27 Diehl. Cele nedesăvârșite sunt supuse celor divine, și *kosmos* ul se desăvârșește ca *Unu*⁴⁰ prin acordul cuceritorilor, alcătuindu-și starea din cele care-l mărginesc și cele nemărginite⁴¹ [cf. de asemenea, mai departe: B I-2].

10. THEO SMYRN., 20, 19 Heil.

Archytas și Philolaos mai numesc *Unu* „m o r a d a” și, la icl. *monado* se cheamă urson la ei „U n u I”, țara nici o deosebire⁴².

11. LUCIAN, *De lapsa int.* vol. 5.

Mai există unii care au denumit „principiu de sândiata” cunoștința de *tevrakys*, cel mai însemnat jurământ⁴³ al [pythagoreilor], fiindcă – după cum cred ei – împlinește numărul perfect, alică *vere*⁴⁴. Philolaos face parte dintr-o acștia.

12. *Theolog. Arithm.*, p. 74, 10 de Balan (din Nicomachos). Philolaos, după ce afirmă că mărimea matematică înzestrată cu trei dimensiuni⁴⁵ se cuprinde în tetradă (4), că natura își arată calitatea și culoarea⁴⁶ în pentadă (5), principiul înseflejurii⁴⁷ în hexadă (6), inteligența și ceea ce la el se cheamă „lumina”⁴⁸ în hebdomadă (7), după acestea mai adaugă că dragostea [*eros*], prietenia [*philia*], chibzuința [*metis*] și pândirea cinecîd cu numărul opt în alcătuirea ființelor⁴⁹.

13. *Theolog. Arithm.*, p. 82, 10.

Și Speusippos, fiul Potonei, sora lui Platon, succesor al acestuia în Academiea mai înainte de Xenocrates⁵⁰, după ce se consacră învățăturilor pythagoreice, studiate cu râvnă, și mai ales *scrierilor lui Philolaos*, a compus o cântăciună elegantă, intitulând o *Despre numerele pythagoreice*⁵¹. De la început până la jumătate parcurge cu cea mai mare grijă în tratatul

acesta doctrina referitoare la proprietăți liniare ale numerelor⁵², proprietăți poligonale, numere plane și solide, cu toată varietatea lor⁵³; apoi, despre cele cinci figuri, atribuite stihilor (elementelor *stoicheia*) cosmice⁵⁴, proprietățile specifice și comune acestora – în mod corelativ⁵⁵; despre proporția continuă și cea discontinuă⁵⁶. Apoi, a doua jumătate a cărții tratează numai despre decada. Spese presupune arăta că decada este immanentă în cel mai înalt grad naturii și desăvârșește până la capăt lanțurile⁵⁷. Ca formă ideală și matriasă, modelatoare a efectelor cosmice⁵⁸, printr-o înșușire proprie (deci nu numai datorită mijzilor noastre sau după cum se numește)⁵⁹, ea se dovedește a fi astfel temelia și paradigma cea mai desăvârșită care stă dinaintea zeului făcătoare al Universului⁶⁰. Și filosoful vorbește despre numărul acesta în felul următor:

Zece este «un număr» perfect⁶¹; deci, pe buna dreptate și potrivit naturii – atât noi eleni, cât și toți oamenii de prin alte părți – ne înălțăm cu acesta, fără nici un fel de premeditare, deși se numără în toate felurile⁶². De altfel, posedă el singur multe însușiri specifice unei atare perfecțiuni; multe altele nu-i sunt proprii doar acestuia, însă trebuie să-i aparțină, întrucât este număr perfect⁶³.

În primul rând trebuie să fie par, pentru a conține numere pare, distribuite în mod egal cu cele impare, fără să predominie vreuna din cele două serii⁶⁴. Efectiv, întrucât imparitatea prevede mereu paritatea, dacă numărul ternar al lui este par, va rămâne un excedent impar⁶⁵.

Apoi mai trebuie să conțină și o egalitate a distribuției numerelor *prime* sau neconpușe față de cele *secunde* sau conpușe⁶⁶; această egalizare o posedă numărul zece, dar nu se găsește la nici un alt număr inferior; se mai întâlnește la unele superioare (cum ar fi pentru 12 și pentru altele câteva)⁶⁷.

însă baza lui este tot zece. Fiind primul număr înzestrat cu această primitivitate - și cel mai mic din toate numerele care o posedă - îi revine oricui desăvârșirea; căci este una din particularitățile sale: de a conține cel dintâi numere necompuse și compuse într-o «egală» distribuire⁶⁸. În afară de aceasta, sunt distribuiți egal multiplii și submultiplii acestor multipli⁶⁹. Itektiv, are submultipli din seria numerelor până la cinci și ca multipli ai acestor numere din seria de la șase la zece, iar dacă șapte nu este multiplu al nici unui număr și trebuie scos din serie, *patru* trebuie adăugat, ca multiplu de doi, astfel încât se restabilește distribuția egală. Se mai cuprind în zece toate raporturile: anume cele de egalitate, de superioritate, de inferioritate, raportul *epimorion* [($n + 1$): n]⁷⁰ și toate celelalte. Tot el [zece] conține «și» numerele liniare, plane și solide; căci *patru* este p u n c t u l, *doi* este l i n i a, *trei*, t r i u n g u l u l, *patru*, p i r a m i d a, și fiecare din aceste numere este în felul său, cel dintâi și principiul celorlalte de același gen⁷¹. În această serie se vede și prima *progresiune*: anume aceea pentru care diferența dintre doi termeni succesivi e constantă și rezultatul împlinește cifra zece⁷².

La figurile plane și la cele solide principiile sunt tot zece: pătratul, linia, triunghiul, piramida, care conțin la fel numărul 10 și găsesc în el desăvârșirea⁷³. Astfel, tetrada se regăsește în cele 4 vârfuri ale piramidei sau în cele 4 fețe, iar hexada⁷⁴ în cele 6 muchii; astfel încât din nou ajungem la zece. Apoi tetrada se regăsește dacă luăm distanțele dintre un punct, o linie și extremitățile acestora, hexada regăsindu-se pentru laturile și unghiurile triunghiului [care mai rezultă din configurația respectivă], încât ajungem tot la decada⁷⁵.

Se mai înalțește decada și la figurile «geometrice», dacă se iau în considerare din punct de vedere aritmetic⁷⁶. Căci prima figură este triunghiul *echilateral*, care - într-un

fel — nu are decât o singură latură și un singur unghi: de fiecare dată zic *unul* [resp. *una*], fiindcă are unghiori și laturi egale, iar egalul este mereu indivizibil și, ca specie, uni-form⁷⁷. A doua figură <triunghiulară> este „semi-pătratul”⁷⁸, care, având o singură diferență în ceea ce privește laturile și unghiurile, corespunde diadei [2].

A treia figură e jumătatea triunghiului echilateral: *hem-triunghi*⁷⁹. Este între totul înegal; deci, dacă privim elementele sale constitutive și întregul său, <acest nou triunghi> ne dă numărul *trei* și pentru solide⁸⁰, dacă mergi mai departe, la fel vei ajunge până la patru, astfel încât și pe această cale vei atinge *decada*.

Efectiv, prima piramidă, construită pe un triunghi echilateral, se generează într-un fel — ca o monadă, având o singură linie pentru latură sau muchie și o singură suprafață, în raport de egalitate⁸¹. A doua piramidă, înălțată pe un pătrat, implică o singură diferență⁸², de pe urma unghiului format de bază din trei planuri și al celui închis la vârf, cuprins între patru planuri; de unde rezultă că se aseamănă (perfect) cu *diada* [2]. A treia piramidă, construită pe un semi-pătrat, se poate asemăna cu *triada*, dimpreună cu cele rețea pe care am surprins-o la semi-pătrat, luat ca figură plană, mai prezintă și altă diferență, care corespunde unghiului din vârful ei. Există un raport între această piramidă și *triada*, întrucât unghiul respectiv coincide la vârf cu planul perpendicular ridicat pe mijlocul *apotecmei* din planul bazei⁸³. La fel, a patra piramidă corespunde *tetradei*, fiind construită pe o bază semi-triunghiulară. Ca urmare, figurile sus menționate își capătă desăvârșirea în numărul *zece*. Și același rezultat se obține în privința generării entităților geometrice⁸⁴: caci prima <entitate>, începutura, *principiul*, din care se generează mărimea, este *punctul*; a doua este *linia*; a treia, *suprafața*; cea de-a patra, *solidul*.

CUPRINS

A) VIAȚA ȘI ÎNVĂȚĂTURA	5
SCRIERI ȘI APOFTEGME	8
ÎNVĂȚĂTURA	9
B) FRAGMENTE	26
BACCHANTELE	35
FRAGMENTE ÎNDOIELNICE	36
NEAUTENTICE [?]	37
Despre suflet	37
Despre ritmuri și măsuri (I, II, III)	38
NOTE	41